

**Oona Ahlqvist
Viivi Viitanen**

Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö, 2023

LASTEN KASVUYMPÄRISTÖ SIJAISHUOLLOSSA

**KYSELYTUTKIMUS LASTENKOTI VILLA KATAJAN LASTEN
KOKEMUKSISTA**

TIIVISTELMÄ

Oona Ahlqvist ja Viivi Viitanen
Lasten kasvuympäristö sijaishuollossa
40 sivua ja 1 liite
Kevät 2023
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla lastenkoti Villa Katajan lasten kokemuksia heidän sijaishuoltopaikastaan. Toteutimme puolistrukturoidun kvalitatiivisen tutkimuksen anonyymina haastatteluna, jonka toteutimme itse paikan päällä Villa Katajassa. Haastatteluun vastasi kaikki lastenkodin asukkaat, joita on yhteensä seitsemän. Kysely sisälsi yhdeksän kysymystä, jotka koostuivat seuraavista teemoista: kuulluksi tuleminen, kasvuympäristö, arvostus ja kunnioitus, omaohjaajuus, perheen huomioiminen sekä läheisyys ja hellyys.

Työmme tavoite oli antaa lisää tietoa Villa Katajan työntekijöille lasten kokemuksista, jotta työntekijät voivat kehittää omaa toimintaansa ja työskentelytapojaan, siten, että lasten omat ajatukset ja toiveet tulevat toiminnassa paremmin näkyviin.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelemme lastensuojelua, erityisesti sijaishuoltoa ja lapsen osallisuutta. Teoriaosuus pohjautuu eri lakeihin, etenkin lastensuojelulakiin, joka toimii raamina kaikessa lastensuojelutyössä.

Tutkimuksen keskeisenä tuloksena voidaan todeta, että lapset kokevat Villa Katajan kasvuympäristönään hyväksi ja turvalliseksi sekä heidän äänensä tulee kuulluksi. Haastattelun vastauksissa korostui myönteisyys Villa Katajaa kohtaan, joka näyttäytyi jokaisen lapsen vastauksissa jollakin tapaa.

Asiasanat: kuulluksi tuleminen, lapsen osallisuus, lastensuojelu, sijaishuolto

ABSTRACT

Oona Ahlqvist and Viivi Viitanen
Children`s living environment in foster care
40 pages and 1 appendix
Spring 2023
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor`s Degree programme in Social Services
Bachelor of Social Services

The purpose of this thesis was to find out how the children in foster home Villa Kataja feel about their living environment by using a survey. We implemented a semi-structured qualitative study as an anonymous interview, which we carried out ourselves at the child welfare institution. The interview was answered by all the residents of the children`s home, of which there are seven in total. The survey contained nine questions, which consisted of the following themes: Being heard, growth environment, appreciation and respect, having assigned personal social worker, consideration of family, closeness and lastly tenderness. With the help of our research, Villa Kataja`s employees can develop their own ways of working and use different methods with the children.

In the theoretical framework of the thesis, we examine child protection, especially foster care, and child participation. The theory part is based on various laws, especially Child Welfare Act, which acts as a framework for all child protection work.

The main result of the study can be stated that the children feel that Villa Kataja is a good and safe environment for them to grow up in, and that their voices are heard. The answers to the interview highlighted the positive attitude towards Villa Kataja, which was reflected in each child`s answers in some way.

Keywords: being heard, child inclusion, child protection, foster care

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 LASTENSUOJELU	5
2.1 Lastensuojelun tarkoitus ja tehtävä.....	5
2.2 Sijaishuolto	7
2.3 Huostaanotto	9
2.4 Sijoitus lastensuojelulaitokseen	11
2.5 Omaohjaajasuhde sijaishuollossa.....	12
3 LAPSI LASTENSUOJELUSSA	15
3.1 Lapsen osallisuus	15
3.2 Lapsen etu	16
3.3 Lapsen hyvä kohtelu.....	17
3.4 Lapsen mielipiteen selvittäminen	18
4 TYÖELÄMÄN KUMPPANI JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	20
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	21
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	21
6.1 Tutkimusmenetelmä	22
6.2 Aineiston analyysi.....	23
7 TAUSTATIEDOT JA TUTKIMUSTULOKSET	24
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	28
9 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS	30
10 POHDINTA	32
LÄHTEET	34
LIITE 1. Haastattelulomake Villa Katajaan	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme käsittelee lastensuojelua ja lasten kokemuksia heidän sijaishuoltoyksikössään. Toteutimme tutkimuksemme yhteistyössä lastenkoti Villa Katajan kanssa. Villa Kataja on seitsemänpaikkainen perustason lastensuojeluyksikkö, joka sijaitsee Luvialla. Tutkimuksessamme halusimme selvittää Villa Katajan lasten kokemuksia heidän asuinympäristöstään ja sen, tuleeko lasten ääni kuuluville. Toteutimme tutkimuksemme haastattelujen avulla, jotka kävimme tekemässä itse Villa Katajassa joulukuussa 2022.

Opinnäytetyömme aihe on hyvin ajankohtainen ja meille oli tärkeää, että teemme työmme merkityksellisestä aiheesta. Ajattelemme, että lastensuojelussa tänä päivänä kiinnitetään huomiota lapsilähtöisyyteen yhä enemmän ja lapsen osallisuus sekä kuulluksi tuleminen ovat arvokkaita asioita lasten kanssa toimittaessa.

Kun lähdimme tutustumaan opinnäytetyömme keskeisiin teoreettisiin aihealueisiin, huomasimme, että samankaltaisia tutkimuksia löytyi paljon työntekijöiden ja vanhempien näkökulmasta ja vähemmän itse lasten näkökulmasta. Tästä syystä halusimme paneutua nimenomaan lasten kokemuksiin ja tuoda heidän äänensä kuulluksi.

Opinnäytetyömme avulla lastensuojelulaitos Villa Katajan työntekijät voivat kehittää omia työskentelytapojaan ja toimintaansa lapsilähtöisemmäksi. Lisäksi toivomme, että tutkimuksemme saisi työntekijät pohtimaan näitä asioita, joita käsittelemme työssämme. Tavoitteenamme oli luoda tutkimus, joka lähtee Villa Katajan tarpeista ja pohjautuu heidän arvomaailmaansa sekä toimintatapoihinsa.

2 LASTENSUOJELU

2.1 Lastensuojelun tarkoitus ja tehtävä

Lastensuojelun perustehtävänä on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Sosiaali- ja terveysministeriö, ia.). Lastensuojelun on myös tuettava vanhempia lapsen kasvatuksessa ja vanhemmuudessa sekä järjestettävä heille tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lastensuojelun yksi laajoista tehtävistä onkin vahvistaa perheitä toimimaan niin, että lapset voivat luottaa siihen, että vanhemmat pitävät lapsensa turvassa ja tarjoavat heille vakaan ja pysyvän kodin (Tatienne, 2019, s.115.)

Lapsen oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen ei ole ainoastaan lastensuojelun ammattilaisten vastuulla, vaan se on myös muuta lainsäädäntöä ja muita viranomaisia sekä laajemmin koko yhteiskuntaa koskettava tehtävä. Lapsen oikeuksista on säädetty erikseen Suomen perustuslaissa sekä Suomea sitovissa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Näissä sopimuksissa veloitetaan lapsen edun asettamiseen etusijalle kaikessa viranomaistoiminnassa. (Mitä on lastensuojelu, i.a.)

Lasten hyvinvointia edistetään monilla erilaisilla yhteiskunnallisilla toimilla. Suuri vaikutus lapsen hyvinvointiin on sillä, millaisia hänen arkensa ympäristöt ovat. Päivähoito- ja varhaiskasvatuspalvelut, koulu, harrastustoiminta tai muu lähiympäristö vaikuttavat lapsen kehitykseen vanhempien ohella. Myös monilla yhteiskunnallisilla päätöksillä on suora vaikutus lapsen elämään. Alkoholipolitiikan toteuttaminen, liikennetkaisu ja vanhempien työssäkäyntiin liittyvät ratkaisut joko tukevat lapsen mahdollisuuksia elää hyvää elämää tai sitten ne kaventavat sitä. (Mitä on lastensuojelu, i.a.)

Kaikki lastensuojelussa tehtävä työ pohjautuu lastensuojelulakiin. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa lastensuojelun lainsäädännön ohjauksesta ja

valmistelusta. Kyseisessä laissa lastensuojelu määritellään laajemmin kuin vain toimenpiteinä. Kun vuonna 2007 lastensuojelulakiin tehtiin kokonaisuudistus, määriteltiin siihen myös ennaltaehkäisevä lastensuojelu. (Pätäri & Ylikännö, 2018.) Hyvinvointialue järjestää lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on antaa erityinen tuki lapselle ja hänen perheelleen kunnan muiden palveluiden piirissä. Velvollisuus järjestää ehkäisevää lastensuojelua kuuluu hyvinvointialueelle sekä kunnalle. Tässä työssä ovat mukana muun muassa varhaiskasvatus, neuvola ja koulu. (Ehkäisevä lastensuojelu, 2023.)

Lastensuojelulaissa (L417/2007) painotetaan, että yhteiskunnan on pyrittävä tukemaan vanhempia lasten kasvatuksessa sekä hoidossa ja tarjottava perheelle apua riittävän varhain. Lapsen tilanteeseen puuttuminen riittävän varhain on päämäärä, joka on tärkeää useammasta eri syystä. Ensinnäkin puuttuminen on lapsen näkökulmasta inhimillistä, mikä on kaikista tärkeintä. Toiseksi lapsella on oikeus tarvitsemiinsa palveluihin ja erityiseen suojaan, joiden toteuttaminen ja lapsen tilanteeseen puuttuminen ovat lapsen ja hänen perheensä parissa työskenteleville tahoille laissa vahvasti säädetty velvollisuus. Kolmanneksi mitä varhaisemmassa vaiheessa lapsen tilanteeseen puututaan, sitä pienemmin toimenpitein lapsen tilanne voidaan turvata. (Saastamoinen, 2016, s. 41–42.)

Jokainen, joka työskentelee lasten ja perheiden kanssa, on vastuussa lasten ja perheiden hyvinvoinnista sekä haasteiden tunnistamisesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä säädetään lastensuojelulaissa. (Valvira, i.a.) Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, jos lapsesta herää huoli. Suomessa monien tahojen työntekijöillä on kuitenkin velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka huolenpidon ja hoidon tarve, oma käyttäytyminen tai kehitystä vaarantavat olosuhteet edellyttävät mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Näitä ilmoitusvelvollisia tahoja ovat muun muassa opetustoimi, poliisitoimi, seurakunta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottaja. (Lastensuojeluilmoitus, 2023.)

Lastensuojeluilmoituksella on keskeinen merkitys lapsen turvallisen lapsuuden turvaamisessa ja sen tekeminen on yksi viranomaisten lapsen suojeluun liittyvä yhteistyön muoto. Ilmoitusvelvollisuus kuvastaa aikuisille kuuluvaa velvollisuutta suojata ja turvata lasta niissä tilanteissa, joissa lapsen olosuhteet sitä vaativat. Ymmärrys tästä ilmoitusvelvollisuudesta ja tahtotila sen toteuttamiseen ovat osa hyvää yhteistyötä viranomaisten välillä. (Saastamoinen, 2016, s. 124–125.)

Lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena ei ole ainoastaan saattaa lapsi sosiaalihuollon palvelujen ja tukitoimien piiriin, vaan lisäksi se tuottaa tietoa lapsen ja perheen kokonaiskuvasta. Ilmoitusvelvollisen ei tarvitse ennen lastensuojeluilmoituksen tekemistä tietää, onko lapsi lastensuojelun asiakas vai ei. Tällä seikalla ei ole merkitystä velvollisuuteen tehdä lastensuojeluilmoitus, kun kynnys sen tekemiseen ylittyy. Lastensuojeluilmoituksen tarkoituksena on tuoda esiin paitsi lapsen elinolosuhteissa tai lapsen omassa käyttäytymisessä oleva riskitekijä, jonka vuoksi hän tarvitsee tukitoimenpiteitä ja sosiaalihuollon palveluita, myös tämän riskitekijän laajuus. On selvää, että jos samasta riskitekijästä, kuten huoltajien päihteidenkäytöstä tai elämänhallinnan puutteista, tehdään useampia lastensuojeluilmoituksia, tulee käytettyjen sosiaalihuollon palvelujen ja tukitoimien tarkoituksenmukaisuus arvioitavaksi. Täten lastensuojeluilmoituksella ei paitsi saateta lasta sosiaalihuollon palvelujen ja tukitoimien piiriin, vaan sen avulla myös ilmaistaan lapsen tuen tarpeen laajuutta sekä tuotetaan tärkeää tietoa lapsen elinympäristöstä sosiaalihuollon toimenpiteiden arvioimiseen. (Saastamoinen, 2016, s. 126–127.)

2.2 Sijaishuolto

Sijaishuolto on lastensuojelun työn muoto, jossa lapsi tai nuori asuu toisen perheen luona tai muussa sijaisasumisyksikössä tilapäisesti tai pidemmän aikaa. Sijaishuolto voidaan tarjota lapsen oman perheen huoltajuuden puutteessa tai esimerkiksi perheen elämäntilanteen muuttuessa niin, että lapsen kotona asuminen ei ole turvallista tai lapsen tarpeet eivät täyty kotona. (Räty, 2023, s. 582.)

Sijaishuolto voidaan tarjota myös ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä, jos lapsen tulevaisuudelle on näkyviä vaaratekijöitä, esimerkiksi perheen aikuisten päihdeongelmat tai vakava väkivalta. Sijaishuolto voidaan järjestää vastaanottoperheessä, sijaisperheessä, ammatillisessa perhekodissa, lastensuojelulaitoksessa tai muussa lapsen tarpeen mukaisessa hoidossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö, i.a.)

Lastensuojelun sijaishuoltoa ohjaa Lastensuojelulaki (L417/2007). Tämän lain (L417/2007, 50§) mukaan huostaanoton perusteet, lapsen tarpeet, lapsen läheisten ihmissuhteiden ylläpito ja hoidon jatkuvuus tulee ottaa huomioon, kun valitaan lapselle sijaishuoltopaikkaa.

Lastensuojelulain (417/2007, 52§) mukaan lapselle on järjestettävä riittävä mahdollisuus tavata henkilökohtaisesti hänen omista asioistaan vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta lastensuojelun työntekijää kahden kesken ja keskustella häntä itseään ja sijaishuollon toteuttamista koskevista asioista. Jotta voidaan pitää huoli, että esimerkiksi tämä asia toteutuu, laaditaan jokaiselle sijaishuollossa olevalle lapselle oma asiakassuunnitelma. Suunnitelman tekee sosiaalityöntekijä yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan sellaiset olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, palvelut ja tukitoimet sekä lapsen ja perheen tuen tarve. (Sijaishuollon asiakassuunnitelma, i.a.)

Asiakassuunnitelma on ennen kaikkea asiakkaan asiakirja, jonka sisältö on yhdessä asiakkaan eli lapsen kanssa pohdittua. Hyvä suunnitelma tukee asiakasta ja hänen tarpeidensa mukaisia palveluja ja tukitoimia sekä voi auttaa asiakasta hänen oman elämänsä jäsentämisessä. (Sijaishuollon asiakassuunnitelma, i.a.)

Sijaishuolto päättyy kiireellisen sijoituksen tai huostassapidon päättymiseen tai siihen, että hallintotuomioistuimen väliaikainen määräys poistuu voimasta. Huostaanotto on aina toistaiseksi voimassa oleva. Kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, huostassapito on lopetettava niin pian kuin mahdollista. Lapsen vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee päätöksen

huostassapidon lopettamisesta. (L417/2007, 47§, 49§.) Kun sijaishuolto päättyy, lapsi tai nuori siirtyy jälkihuollon piiriin. Nuoren sijoittaminen jälkihuollon sijoituksena voi kuitenkin jatkua, vaikka hän olisikin täysi-ikäinen. Nuoren tulee kuitenkin hyväksyä jälkihuoltoon siirtyminen, kun hän täyttää 18 vuotta. (L417/2007, 75§.)

2.3 Huostaanotto

Huostaanotto on aina viimesijaisin keino turvata lapsen kehitys ja kasvu. Tämä toimenpide tarkoittaa sitä, että vastuu lapsen kasvatuksesta ja hoidosta siirtyy viranomaisille. Hyvinvointialueella on velvollisuus huostaanottaa lapsi ja järjestää hänelle sijaishuoltoa, jos lapsen huolenpidossa on puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä. (Huostaanotto, 2023.) Huostaanottoon voidaan myös ryhtyä, jos lapsi itse vaarantaa vakavasti omaa terveyttään tai kehitystään. Lapsen käyttäytymisen tai menettelyn tulee osoittaa konkreettisesti vaarantavan hänen terveyttään tai kehitystään. Tällaisena perusteena voi olla lapsen oma päihteiden käyttö, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon, tai esimerkiksi lapsen seksuaalisen identiteetin loukkaukset, vaikka lapsi itse suhtautuisi niihin välinpitämättömästi. (Räty, 2023, s.443.)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee sijoituksen ja valitsee, monesti työryhmän tai esihenkilön tuella, lapselle sijaishuoltopaikan. Sosiaalihuollon johtava viranhaltija tai etukäteen määrätty sosiaalityöntekijä tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta. Tämä lapsen huostaanotosta vastaava viranomainen tekee arvioinnin huostaanotosta, jonka pitää olla monipuolinen, tarvittaessa sisältäen lausuntoja muilta asiantuntijoilta. Päätöksen teon tueksi voidaan pyytää lausuntoja esimerkiksi varhaiskasvatuksesta, koulusta sekä terveydenhuollosta. (Sijaishuoltopaikan valinta, i.a.) Tämän valmistelutyön tukena tulee olla käytettävissä oikeudellista asiantuntemusta sekä muuta lastensuojelun toteuttamisessa tarvittavaa asiantuntemusta (Räty, 2023, s.460.)

Huostaanoton ja siihen liittyvien päätösten valmistelussa pyritään aina objektiivisuuteen ja on perusteltava konkreettisesti ne puutteet lapsen

huolenpidossa tai muissa lapsen kasvuolosuhteissa, jotka vaarantavat hänen terveytensä ja kehityksensä. Nämä seikat tulee näkyä huostaanottopäätöksessä tai hallinto-oikeudelle tehdyssä huostaanottihakemuksessa. Huostaanoton valmistelun kannalta oleellista on, että hankittavat selvitykset ja tiedot ovat sellaisia, joilla on jonkinlaista merkitystä asian käsittelyssä tai sitä koskevaa päätöstä tehtäessä. Huostaanottoa valmisteltaessa ei saa sivuuttaa perheen kannalta myönteisiä seikkoja, vaan ne on otettava huomioon ja kirjattava asiakirjoihin samalla tavalla, kuten kielteisetkin asiat perhettä tai lasta koskien. (Räty, 2023, s. 442.)

Sosiaalityöntekijän, joka vastaa lapsen asioista, tulee huolehtia siitä, että lapselle selvitetään hänen kehitystasonsa mukaisella tavalla, miksi hänet on huostaanotettu. Työntekijän on myös kerrottava kaikista niistä toimista, joihin hänen asiassaan on ryhdytty tai joihin aiotaan ryhtyä. (Huostaanoton valmistelu ja päätöksenteko, i.a.) Mitä vanhemmasta tai kehittyneemmästä lapsesta on kyse, sitä yksityiskohtaisemmin annettavan selvityksen tulee olla. Lapsella on oikeus tarvittaessa saada tieto häntä koskevista päätöksistä ja asiakirjamerkinnöistä. Lapselle ei kuitenkaan voida antaa sellaisia tietoja, jotka mahdollisesti järkyttävät häntä tai ovat muutoin vahingollisia hänelle. Selvitystä annettaessa on huolehdittava siitä, että lapsen kiintymystä ja luottamusta hänen huoltajiinsa kohtaan ei horjuteta. (Räty, 2023, s. 423–424.) Huostaanoton järjestämisestä neuvotellaan aina nuoren, hänen huoltajiensa ja muun perheen kanssa. Lapsen ja hänen huoltajiensa kanssa keskustellaan, keitä kutsutaan neuvotteluihin. (Asianosaisten kuuleminen, i.a.)

Huostaanotto on luonteeltaan väliaikainen toimenpide. Tämä merkitsee sitä, että viranomaisen tulee asian kaikissa vaiheissa työskennellä aktiivisesti perheen kanssa lapsen kotiuttamiseksi ja huostaanoton lopettamiseksi. Sijaishuolto lähtee vanhemmuuden tukemisesta ja viranomaisen on työskenneltävä niin, että hänellä on tavoitteena aina perheen jälleenyhdistyminen. Näiden lähtökohtien toteuttamiseksi on vanhemmille tarjottava ja järjestettävä sellaisia kuntouttavia tukitoimia, jotka tähtäävätkin perheen jälleenyhdistymiseen. (Räty, 2023, s. 451, 561.)

Kun harkitaan huostassapidon lopettamista, on ensisijaista merkitystä annettava lapsen edulle ja sen toteutumiselle. Huostassapitoa ei saa lopettaa, jos lopettaminen on selkeästi vastoin lapsen etua. Harkittaessa lapsen etua huostassapidon lopettamista koskevassa asiassa otetaan lisäksi aina huomioon sijaishuollon kesto, lapsen ja sijaishuoltoa antavan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen huoltajiensa välinen kanssakäyminen ja tärkeimpänä lapsen mielipide. (L417/2007, 47§.) Kun lapsi palaa kotiin sijaishuollon päättymisen jälkeen, merkitsee se uutta suurta muutosta hänen elämässään. Pitkään jatkuneen huostassapidon päättymisen vaikutukset lapsen kehitykselle on arvioitava erityisen huolellisesti. (Sijaishuollon päättäminen, i.a.)

2.4 Sijoitus lastensuojelulaitokseen

Ensisijainen ratkaisu sijoituksessa on aina perhehoito, mutta se ei kuitenkaan aina ole mahdollista, esimerkiksi, jos lapsen oireilu on erityisen haastavaa. Laitoshoito on usein paras ratkaisu silloin, kun lapsen tilanne vaatii erityistä ammatillista osaamista. Myös silloin, kun lapsen sijoitus on vain väliaikainen, hyvin järjestettyä laitoshoitoa voidaan pitää usein parhaana ratkaisuna sijaishuollon järjestämiseksi. (Lastensuojelulaitokset, i.a.)

Jokaisella lastensuojelulaitoksella tulee olla riittävät ja asianmukaiset tilat. Asuinyksikköjä voi olla yksi tai useampia. Yhdessä asuinyksikössä saa hoitaa enintään seitsemää lasta tai nuorta ja samassa rakennusryhmässä voi olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omaan yksityisyyteen ja rauhaan. Oikeus ihmisarvoiseen ja yksityisyyden turvaavaan asumiseen toteutuu yleensä asuminen yhden hengen huoneissa. Koska jokaisen lapsen yksilölliset tarpeet vaihtelevat esimerkiksi iästä tai hänen vaatimastaan huolenpidosta ja hoidostaan riippuen, laitoksessa tai sen osastolla on hyvä olla muunneltavissa olevia yhden ja kahden hengen huoneita. Lisäksi laitoksessa pitää olla riittävästi tilaa yhdessäololle. Tavoitteena on, että lastensuojelulaitos on tilava, viihtyisä, kodinomainen ja turvallinen tila, jossa jokainen lapsi tai nuori viihtyisi. (Lastensuojelulaitokset, i.a.)

Lastensuojelulaitoksessa on oltava lasten ja nuorten tarvitsemaan hoitoon nähden riittävä määrä työntekijöitä. Jokaisessa yksikössä täytyy olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Jos samassa rakennuksessa on useampia asumisyksiköjä, työntekijöitä tulee olla vähintään kuusi henkilöä yksikköä kohden. Hoito- ja kasvatushenkilöstön määrässä ja henkilöstörakenteessa tulee huomioida yksikön asiakaskunnan erityistarpeet ja toiminnan luonne. (L417/2007, 59§.)

2.5 Omaohjaajasuhde sijaishuollossa

Useissa lastensuojelulaitoksissa nimetään lapsen saapumisvaiheessa lapselle omaohjaaja/omahoitaja, joka on päävastuussa lapsen asioista. Omaohjaaja tukee alussa lasta kotiutumaan ja hän auttaa rakentamaan lapsen arkea laitoksessa. Omaohjaaja luo kokonaiskuvaa lapsen elämästä ja kasvuympäristöstä sekä pitää yhteyttä muihin viranomaisverkostoihin ja lapsen omiin verkostoihin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2017, s.26.)

Omaohjaajan tehtäviin kuuluu jäsentää lapsen arkea, toimia yhdyshenkilönä sijoituspaikan ja lapsen kodin välillä sekä huolehtia monista muista käytännön tehtävistä. Omaohjaajan tehtävät vaihtelevat riippuen siitä, minkälaisessa lastensuojelutilanteessa lapsi on. Hän voi esimerkiksi auttaa lasta koulunkäynnissä ja harrastuksissa, neuvoa ja tukea lapsen kanssa tehtävissä valinnoissa sekä auttaa lasta hänen sosiaalisten suhteidensa hoitamisessa. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s.241.)

Yhtenä tärkeimpänä omaohjaajan tehtävänä on olla perillä lapsen aikaisemmista vaiheista, muutoista, merkittävistä elämäntapahtumista sekä tehdyistä somaattisista ja psykologisista tutkimuksista. Tämä kaikki on välttämätöntä arjen sujumiseksi, mutta sillä on myös suuri psykologinen vaikutus. Varsinkin sijoitetulle lapselle on tärkeää, että hän tietää jonkun olevan vastuussa hänen asioistaan ja pitää hänet mielessään koko ajan. Omaohjaajan tehtävä on tärkeä

lastensuojelutilanteessa, sillä hän on lapsen tukena ja turvana koko sijoituksen ajan. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil, 2015, s.241.)

Pitkäaikaissijoituksessa omaohjaajan tehtävänä on tukea lapsen valmiuksia *mentalisointiin* eli *mielellistämiseen*. Tämä koostuu suurilta osin hyvin arkisista ja käytännöllisistä asioista, kuten kiireettömästä kuuntelemisesta ja kiinnostuneesta kyselemisestä. Kyseessä on niin arkinen asia kuin rupattelu, mutta juuri siitä on kyse. Rupatellessaan omaohjaaja ei ole ammattikasvattajan roolissa, vaan asettuu kuuntelemaan lasta tasavertaisena kumppanina. Tasavertaisuus merkitsee toisen osapuolen kunnioittamista. Rupatteluhetkiin ei kuulu opettaminen eikä toisen näkemysten kritisointi. Näiden hetkien tavoitteena on saada toinen kertomaan lisää ajatuksistaan sekä tunteistaan. Mitä enemmän omaohjaaja tuntee lasta, sitä helpompaa on tehdä lapsen kehitystä tukevia hoidollisia ratkaisuja. (Sinkkonen ym., 2015, s. 242–244.)

Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi (2017, s. 26) määrittelevät lastensuojelulaitoksessa tapahtuvan omaohjaajasuhteen *tietoiseksi, ammatilliseksi ja julkiseksi*. Omaohjaajasuhde muodostuu tunnesuhteeksi, mutta suhdetta kuitenkin säätelevät *tietoiset* päätökset, jotka taas perustuvat asiakassuunnitelmaan, yhteisiin sopimuksiin sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. *Julkisen* suhteesta tekee se, että omaohjaajuudesta päätetään yhteisesti sovituin perustein. Suhde ei perustu henkilökohtaisiin mieltymyksiin, eikä sitä pureta, vaikka omaohjaajan ja lapsen suhde ei heti alkuun toimisikaan. Vaikka omaohjaajasuhde olisi hyvinkin tiivis ja lämminhenkinen, tulee silti suhteen olla *ammatillinen*. Kyetäkseen auttamaan lasta, omaohjaajan on pystyttävä ammatillisesti tarkastelemaan hänen ja lapsen vuorovaikutusta.

Sijaishuollon laitoshoidossa jokaisen lapsen yksilöllinen huomioiminen on ensiluokkaisen tärkeää, koska se merkitsee heille kokemusta itsestään ainutkertaisena sekä merkityksellisenä yksilönä. Siksi on tärkeää, että omaohjaajan ensisijainen tehtävä on muodostaa turvallinen ja korjaava kiintymyssuhde lapsen kanssa. Tämänlainen kiintymyssuhde edellyttää välitöntä ja läheistä vuorovaikutusta omaohjaajan ja lapsen välillä. Tämä omaohjaajan ja lapsen välinen yksilöllinen työ tapahtuu usein jokapäiväisissä tilanteissa, mutta

on myös tärkeää, että omaohjaaja varaa laatu-aikaa omaohjattavan lapsen kanssa. (Timonen-Kallio ym., 2017, s. 26.)

3 LAPSI LASTENSUOJELUSSA

3.1 Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi on mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa häntä koskevia asioita. Osallisuus koostuu oikeudesta saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, päätöksistä, ratkaisuksista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista sekä mahdollisuudesta kertoa oma mielipiteensä ja sen avulla vaikuttaa näihin asioihin. (Lapsen osallisuus, 2023.)

Lapsen oikeus osallisuuteen häntä koskevissa asioissa on suojattu lainsäädännöllä. Lain säädännössä lapsista puhuttaessa lapsilla tarkoitetaan kaikkia alle 18-vuotiaita. (Lapsen osallisuus, 2023.) Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä ja lapsella tulee aina olla oikeus vaikuttaa häntä itseään koskevissa asioissa lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklassa säädetään siitä, miten lapsen mielipiteet ja näkemykset on otettava huomioon. Vastaava säännös löytyy myös sosiaalihuollon asiakaslain 10 §:ssä. Lastensuojelulaki korostaa lapsen osallisuutta jokaisessa lastensuojeluprosessin vaiheessa. Siinä käy selkeästi ilmi, että tavoitteena on varmistaa lapsen osallistuminen omien asioidensa hoitoon ja käsittelyyn. (Lapsen osallisuus, 2023.)

Osallistuminen tarkoittaa konkreettista tekemistä, mahdollisuutta vaikuttaa itseään koskeviin päätöksentekoihin. Osallisuudessa on kyse yksilön omasta tunteesta, kokemuksestaan, että hän on mukana vaikuttamassa omaa elämäänsä koskevissa asioissa. (Toivonen, 2017, s.119.) Tukijalkana on lapsen mahdollisuus valita, osallistuuko hän vai ei. Osallistumisesta kieltäytyminen on myös yksi osallisuuden muoto ja lapsella tulisi olla aina mahdollisuus valita myös tämä vaihtoehto. Toinen elementti on saada riittävästi oikeaa tietoa tilanteesta, työskentelystä sekä siihen osallistuvista tahoista, omasta roolista ja omista oikeuksista. Työntekijöiden tulee huolehtia myös siitä, että he antavat tietoja

lapselle sellaisessa muodossa, että lapsella on todellinen mahdollisuus ymmärtää niitä. Kolmantena elementtinä on lapsen mahdollisuus vaikuttaa työskentelyprosessiin. Neljäs elementti osallisuuden rakentumiselle on lapsen mahdollisuus ilmaista itseään omalla äänellään ja olla juuri oma itsensä. Viidentenä elementtinä on aikuisten tuki lapsen omien mielipiteiden ilmaisuun. Lapsi voi tarvita monenlaista tukea ja apua ajatustensa ilmaisemiseen, esimerkiksi rohkaisua ja kannustusta. Viimeisenä elementtinä on lapsen mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Työntekijällä tulisi olla valmius tunnistaa lapsen ikätason mukaisesti ne asiat, joissa jopa pienelläkin lapsella on mahdollisuus tehdä valintoja ja päätöksiä. (Lapsen osallisuus, 2023.)

lästä riippumatta lapsella on oikeus ilmaista oma mielipiteensä. Aikuisilla on velvollisuus luoda sellainen ilmapiiri, missä lapsella on mahdollisuus ilmaista avoimesti ja turvallisesti omat ajatukset ja mielipiteet. Ammattilaisten tulisi löytää lapsen ikätason mukaiset keinot tiedon antoon sekä lapsen mielipiteen selvittämiseen. (Araneva, 2018, s. 252.)

3.2 Lapsen etu

Lapsen oikeuksien sopimuksen yksi kantavista periaatteista on lapsen etu. Lapsen etu on myös yleisesti lapsioikeuden ja lastensuojelutyön tärkein periaate, mikä ohjaa kaikkea päätöksentekoa ja toimintaa lastensuojelussa. Vanhemmat ja yhteiskunta joutuvat joskus toimimaan ja tekemään päätöksiä lapsen puolesta ja vaikka lapsi ei voisikaan päättää itseään koskevista asioista, päätösten tulisi aina olla lapsen edun mukaisia. Lopputulos ei voi myöskään olla lapsen edun mukainen, jos siihen kykenevä lapsi ei ole saanut osallistua päätöksen tekoon, eikä ilmaista siinä mielipiteitään. Lasta koskevan päätöksen tai toiminnan perusteluissa tulee näkyä selvästi, että lapsen etu on arvioitu ja otettu huomioon. (Toivonen, 2017, s. 79–100.)

Lapsen edun varmistaminen tarkoittaa lapsen oikeuksien sekä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kehityksen toteutumista. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on neljä yleisperiaatetta ja yksi niistä on lapsen oikeus

elämään, henkiin jäämiseen ja kehittymiseen. Vanhempien sekä lasten huoltajien tulisi aina muistaa omassa toiminnassaan sekä päätöksen teoissaan huomioida lapsen etu. Toinen yleisperiaate on lapsen edun ensisijaisuus, lapsen etu tulee huomioida ensisijaisesti kaikissa lapsia koskevissa asioissa. Yleisperiaatteiden mukaan lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja lapsen näkemyksiä tulee kunnioittaa. Lapsen näkemykset tulee huomioida lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Neljäntenä yleisperiaatteena on syrjimättömyys, kaikille lapsille tulee taata samat oikeudet ilman minkäänlaista erottelua. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2016.)

Keskeinen periaate lastensuojelullisia toimenpiteitä tehdessä on lapsen etu ja sitä tulee arvioida jatkuvasti eri tilanteissa ja niiden muuttuessa. Lapsella tulee olla turvallinen ja tasapainoinen kasvuympäristö, mikä takaa lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin. Lapsen etua arvioitaessa tulee myös huomioida lapsen läheiset ihmissuhteet ja niiden jatkuvuus sekä lapsen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan. (Lastensuojelun arvot ja periaatteet, i.a.) Lapsen etua ei voidakaan määritellä ilman, että on kysytty sekä kuunneltu lapsen mielipidettä. Lastensuojelussa arviointia tehdessä selvitetään, mikä ratkaisusta turvaisi parhaiten lapsen ja hänen etunsa. (Araneva, 2018, s.253.) Aina ei myöskään löydy täydellistä tai edes hyvää ratkaisua lapsen tilanteeseen, silloin on valittava sellainen ratkaisu, mikä on lapsen kannalta vähiten huono (Lastensuojelun arvot ja periaatteet).

Lapsen edun määrittelemine saattaa joskus olla vaikeaa ja monimutkaista. Etua määriteltäessä tulee aina huomioida tapauskohtaisesti lapsen sen hetkinen tilanne, olosuhteet, sekä tarpeet. Arvioinnissa tulee myös huomioida lapsen henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten ikä, kehitystaso, kokemukset, ympäristön turvallisuus sekä lapsen suhde omiin vanhempiinsa. (Araneva, 2018, s. 32.)

3.3 Lapsen hyvä kohtelu

Lastensuojelulain mukaan (L 542/2019) lastensuojelulaitosten tulee laatia hyvää kohtelua koskeva suunnitelma osana omavalvontasuunnitelmaa. Tämän suunnitelman tulee olla erillinen ja selkeä oma kokonaisuutensa, joka arvioidaan

ja tarkastellaan vuosittain. Suunnitelmaan tulee kirjata muistiin erilaiset toimenpiteet, joilla turvataan ja tuetaan lasten ikätasoista itsemääräämisoikeutta. Siinä tulee myös näkyä sijaishuoltopaikan omat menettelytavat hyvästä hoidosta, kasvatuksesta sekä lapsen valvonnasta ja huolenpidosta ikä- ja kehitystason mukaisesti. Lisäksi suunnitelmaan tulee, kirjata miten rajoitusten käytön yhteydessä turvataan kaikkien yksikössä olevien lasten, työntekijöiden ja vierailijoiden turvallisuus. Miten lastensuojelulaissa tarkoitetut rajoitukset toteutetaan ja missä tilanteissa niitä voidaan käyttää. yleisistä toimintatavoista rajoitusten käytön jälkeen ja siitä, kuinka lapsille kerrotaan heidän oikeusturvakeinoistaan. (Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma, i.a.)

Lastensuojelulaitokseen sijoitetuille lapsille tulee antaa mahdollisuus osallistua suunnitelman tekemiseen sekä heitä on kuultava sen laatimisen ja tarkastamisen yhteydessä. Valmis hyvän kohtelun suunnitelma pitää käydä kaikkien yksikköön sijoitettujen lasten kanssa läpi ja se tulee sijoittaa laitoksessa sellaiselle paikalle, että on siellä kaikkien nähtävillä ja luettavissa. Suunnitelma lähetetään myös tiedoksi lapsen sijoituksesta vastaavalle kunnalle ja lasten asioista vastaaville sosiaalityöntekijöille. Tämän tarkoituksena on lasten itsemääräämisoikeuden tukeminen, avoimuuden luominen sekä sääntöjen ja toimintatapojen yhteisymmärryksen takaaminen. (Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma, i.a) Parhaimmassa tapauksessa hyvin laadittu suunnitelma voi vähentää rajoitusten käytön tarvetta. Se toimii kasvatuksellisenä keskusteluna ja luo avoimuutta ja yhteisymmärrystä yhteisistä säännöistä. (Valvira, 2021-b)

3.4 Lapsen mielipiteen selvittäminen

Kuulluksi tulemisessa ei ole ikärajaa, kaikkien tulisi saada oma äänensä ja mielipiteensä kuuluviin. Jokaisella lapsella, joka pystyy muodostamaan oman näkemyksensä, on oikeus ilmaista ja saada ne huomioon otetuiksi kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapsen kuuleminen ei tarkoita sitä, että valta ja vastuu päätöksistä ja toimenpiteistä siirtyisi lapselle. Eikä lapsen oikeus saada näkemyksensä huomioon otetuiksi tarkoita sitä, että päätösten tulisi aina olla lasten

näkemyksen mukaisia. Tarkoituksena on varmistaa lapsen mahdollisuus vaikuttaa häntä koskevissa asioissa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019.)

Lasten kuuleminen on myös tärkeä osa kansalaisuuteen kasvamista. Kokemus kuulluksi tulemisesta luo perustaa yhteisöllisyydelle ja luottamukselle. Lapselle tulee kokemus siitä, että hän pystyy vaikuttamaan omiin asioihinsa ja on tärkeä osa yhteisöä ja yhteiskuntaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto, 2019.) Kuulluksi tuleminen on myös aina henkilökohtainen kokemus, tunne siitä, että minut ja mielipiteeni on kuultu.

Parhaimmillaan lapsen mielipiteen kysyminen on muutakin kuin sen vastaanottamista. Se on lapsen kuuntelemista, huomioimista sekä yritystä ymmärtää lasta. Lapsen tulisi kokea, että hänen puheensa ja mielipiteensä ovat tärkeitä, hänellä on vapaus ilmaista itseään. Lapselle tulee aina kertoa ja selventää kuulemisen sekä mielipiteen kysymisen tarkoitus. Lapsen pitää esimerkiksi olla tietoinen siitä, että hänen vanhempansa tai huoltajansa ymmärtävät kyseisen tilanteen. Näin ollen lapsi voi aidosti ja rehellisesti olla mukana, kun tilanne ei uhkaa lapsen omaa turvallisuuden tunnetta tai hänen lojaliteettinsa tunnetta vanhempiaan kohtaan. Lapsen mielipidettä selvittäessä tulee aina muistaa myös hienovaraisuus. Lapsella on oikeus olla puhumatta, vastaamatta kysymyksiin ja olla ymmärtämättä tai tietämättä jotakin asiaa. Luottamus lapsen ja työntekijän välillä on kaiken perusta. (Lapsen mielipiteen selvittäminen, i.a.)

4 TYÖELÄMÄN KUMPPANI JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Yhteistyökumppanimme opinnäytetyössämme on lastenkoti Villa Kataja, joka sijaitsee Luvialla Eurajoen kunnassa. Villa Kataja on seitsemänpaikkainen yksityinen lastensuojelulaitos, joka on perustettu vuonna 2006. Sen omistaa Sosiaalipalvelu Takala Oy, jonka osakkaat ovat sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia ja he ovat itse mukana arjen työssä työyhteisön jäseninä. (Villa Kataja, i.a.)

Lastenkoti Villa Kataja tarjoaa kodinomaisen ja turvallisen kasvuympäristön siellä asuville lapsille. Kasvatuksen keskeisimpiä piirteitä ovat ymmärrys lasta kohtaan, selkeät rajat ja arjen ennakoitavuus. Villa Kataja tarjoaa lapselle selkeää arjen struktuuria, ennakoitavuutta ja jatkuvuutta. Jokaiselle lapselle on nimetty omaohjaaja, joka suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja koordinoi kasvatustyötä ja hoivaa, jota lapselle annetaan. Yksilöllisyyden huomioiminen ja yhteisöhoidon periaatteet ohjaavat omaohjaajaa hänen työssään. Lasta koskevissa neuvotteluissa omaohjaaja toimii lapsen asioissa asiantuntijana. (Villa Kataja, i.a.)

Lastenkoti Villa Katajassa omaohjaajan tehtävänä on antaa lapselle turvaa ja erityistä huomiota. Hän toimii lapselle rajojen asettajana, läheisyyden antajana sekä lohduttajana. Omaohjaaja opastaa päivittäisissä toiminnoissa, kertoo lapselle tietoja ja kyselee ja kuuntelee lasta. Omaohjaaja hyväksyy lapsen sellaisena kuin on, paneutuu lapsen asioihin, antaa iloa ja voimaa, sallii ja on läsnä. (Villa Kataja, i.a.)

Lastenkodin suunnittelussa ja rakentamisessa on kiinnitetty huomiota kodinomaisuuteen, toimivuuteen ja rauhalliseen kasvuympäristöön. Jokaisella lapsella on oma huone. Lastenhuoneet ovat viihtyisiä ja yhteiset tilat toimivia. Lisäksi yleisiä tiloja ovat keittiö, ruokahuone, olohuone, aula, kodinhoituhuone sekä pesutilat ja useampi wc. Villa Katajalla on lähes hehtaarin kokoinen pihapiiri, joka tarjoaa puitteet monenlaiseen puuhaan. (Villa Kataja, i.a.)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia lastenkoti Villakatajan lasten ja nuorten kokemuksia heidän kasvuympäristöstään kyseisessä yksikössä. Tavoitteena oli antaa lisää tietoa Villa Katajan työntekijöille lasten kokemuksista, jotta työntekijät voivat kehittää omaa toimintaansa ja työskentelytapojaan, siten, että lasten omat ajatukset ja toiveet tulevat toiminnassa paremmin näkyviin.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten lapset kokevat lastenkoti Villa Katajan kasvuympäristönään?
2. Kokevatko lapset omaohjaajuuden tärkeäksi heidän arjessaan?

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme toteutus aloitettiin syksyllä 2022. Otimme yhteyttä lastenkoti Villa Katajaan ja kysyimme, jos heillä olisi halukkuutta lähteä työelämän yhteistyökumppaniksi opinnäytetyöhömmme. Villa Katajasta lähdettiin mielellään mukaan ja heiltä tulikin ehdotus opinnäytetyön aiheeseen, eli lasten haastatteluun heidän kokemuksistaan Villa Katajasta asuinympäristönä. Lähdimme heidän ideoiden pohjalta luomaan kyselylomaketta, johon lapset vastaisivat. Kyselylomakkeen kysymykset lähetimme yhteistyökumppanillemme tarkastettavaksi ja annoimme heidän kommentoida kysymyksiä ja myös luoda niitä lisää. Villa Katajasta tuli korjausehdotuksia sekä lisäyksiä, jotka muokkasimme heidän toiveidensa mukaan. Teimme näiden ehdotusten pohjalta lopullisen haastattelulomakkeen. Joulukuun 2022 puolivälissä kävimme tekemässä Villa Katajassa haastattelut jokaiselle lapselle ja sen jälkeen aloitimme opinnäytetyömme kirjoitusprosessin.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus sisältää monia erilaisia lähestymistapoja ja aineistonkeruumenetelmiä, mutta yhdistävä tekijä on se, että tutkimuskohteena on ihminen ja hänen elämänsä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on ymmärtää, tulkita ja kuvata kohteena olevaa ilmiötä. Laadullisella tutkimuksella tutkitaan ihmisen elämismaailmaa ja etsitään merkityksiä. Keskeistä on tutkittavien oma ääni ja näkökulmat. On myös tärkeää, että tutkijoilla ei ole mitään ennakko-oletuksia, ennen kuin lähdetään tutkimaan kohdetta. (Thitz & Ylönen, i.a.)

Laadullisen tutkimuksen aineistona voidaan käyttää erilaisia empiirisiä aineistoja, kuten tekstejä, keskusteluja, haastatteluja, havainnointipäiväkirjoja tai kuvia (Vuori, i.a.-a). Tavanomaisimpia tapoja kerätä aineistoa laadulliseen tutkimukseen ovat haastattelu, kysely ja havainnointi (Tuomi & Sarajärvi 2018, s. 83). Omassa tutkimuksessamme käytimme aineistonkeruumenetelmänä haastattelua.

Laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on, että ihmisiä kohdellaan subjektiivisina toimijoina, eikä tutkimuksen kohteina (Vuori, i.a.-a). Kun laadullista tutkimusta tehdään, tulee kiinnittää huomiota sen eettisyyteen, koska tutkimuksen kohteena ovat ihmiset. Haastattelun etu aineistonkeruu menetelmänä on ehdottomasti sen joustavuus. Haastatteluja tehdessä haastattelijan on mahdollista selventää tai jopa toistaa kysymyksiä ja estää väärinymmärryksiä. Tätä mahdollisuutta ei esimerkiksi verkossa tehtävässä kyselyssä olisi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, s.117.)

Haastattelutapamme oli puolistrukturoitu haastattelu. Puolistrukturoitu haastattelu tapahtuu siten, että kaikille haastateltaville esitetään samat kysymykset samassa järjestyksessä. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tilanteisiin, joissa on päätetty haluttavan tietoa juuri tietyistä asioista, eikä haastateltaville haluta tai ole tarpeellista antaa suuria vapauksia haastattelutilanteessa. (Saaranen-Kauppinen ym., i.a.). Teimme haastattelun

kysymykset yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa ja loimme kyselyn tavalliselle Word-pohjalle, josta tulostimme lomakkeet lapsille ja nuorille täytettäväksi käsin.

Haastattelussamme oli yhdeksän kysymystä, joista kaikki oli avoimia kysymyksiä. Suunnittelimme kysymykset, jotka ovat kaikille selkeitä ja ymmärrettäviä iästä tai kehitystasosta riippumatta. Pyrimme siihen, että kysymykset eivät olisi johdattelevia, jolloin jokainen vastaaja saa tuoda omat ajatuksensa ja mielipiteensä ilmi. Anonymiteettisuojaan vuoksi toteutimme haastattelutilanteen itse, jolloin Villa Katajan ohjaajat eivät saisi tietää, mitä kukin lapsista on vastannut. Itse haastattelutilanne tapahtui siten, että menimme Villa Katajaan yhtenä iltapäivänä, kun lapset olivat päässeet koulusta. Haastattelutilanteessa kävimme läpi jokaisen lapsen kanssa erikseen, mitä varten haastattelua teemme ja kerroimme sen olevan täysin anonymi ja tulemme hävittämään haastattelulomakkeet, kun olemme saaneet opinnäytetyömme valmiiksi. Lapset vastasivat jokainen omaan lomakkeeseensa Villa Katajan yleisissä tiloissa. Osa lapsista oli haastattelutilanteessa yksin ja osan kohdalla saman pöydän ääressä istui toinenkin lapsi. Tilanne oli rauhallinen ja jokaiselle annettiin oma rauha vastata kyselyyn.

6.2 Aineiston analyysi

Analysoimme laadullisen tutkimuksemme sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysissä keskitytään siihen, mistä aiheista, asioista ja teemoista aineisto kertoo (Vuori, i.a.). Sisällönanalyysin tavoitteena on luoda selkeä, sanallinen kuvaus asiasta, jota tutkitaan (Tuomi & Sarajarvi 2018, s. 122). Eli meidän tapauksessamme, mistä haastateltavat kertoivat. Sisällönanalyysia voi käyttää myös kirjoitettujen tekstien, puheen tai kuvien analysointiin (Vuori, i.a.-b).

Sisällönanalyysillä pyritään tiivistämään tutkittavan aineiston kuvaus ja kerätty aineisto järjestetään johtopäätöksen tekoa varten. Aineiston analysoinnilla pyritään luomaan hajanaisesta ja välillä jopa sekavasta aineistosta selkeä sekä

yhtenäinen materiaali, mitä olisi mielekästä lukea. Selkeästä aineistosta voidaan tehdä selkeitä sekä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta asiasta. Sisällönanalyysissä edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää tulkintaa tutkittavasta asiasta, päättelyn avulla. Tällöin johtopäätökset perustuvat alkuperäiseen aineistoon. Analyysiä tehdessä tutkija pyrkii kaikissa vaiheissa ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi, 2018.)

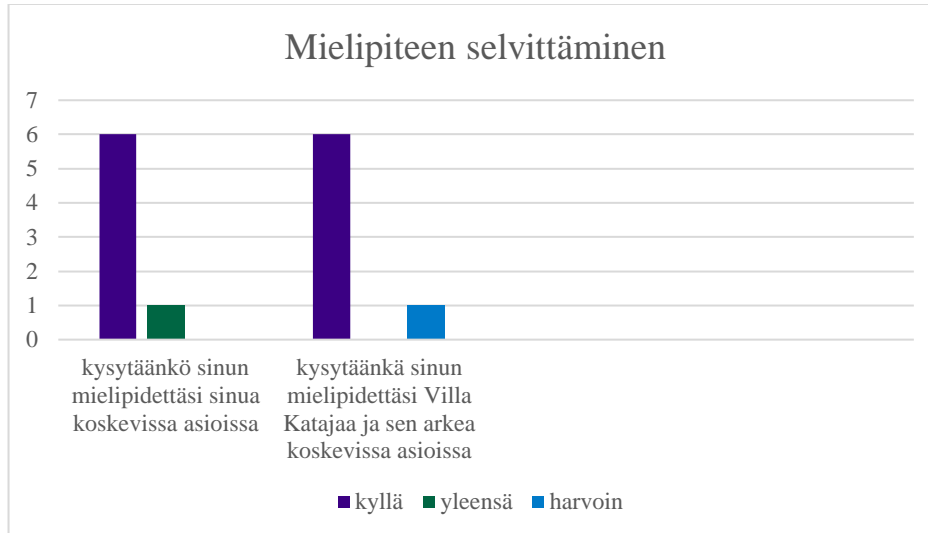
Sisällönanalyysin aloitimme käymällä läpi kaikki haastatteluiden vastaukset huolellisesti siten, että olimme perehtyneet jokaiseen haastattelulomakkeeseen ja saimme kokonaiskuvan kaikista vastauksista. Tämän jälkeen lähdimme kirjoittamaan itsellemme ylös yhteenvetoa kaikista vastauksista Word-tiedostolle. Tätä kutsutaan aineiston pelkistämiseksi, jolloin jätetään kaikki epäolennainen tieto pois ja keskitytään haastattelun tuottamiin olennaisiin tuloksiin (Tuomi ym., 2018, s. 123–124). Word-tiedostoon kirjasimme jokaisen haastattelukysymyksen erikseen ja sen alle kaikki vastaukset, mitä kysymykseen oli vastattu. Näiden asioiden pohjalta lähdimme rakentamaan yhteenvetoa vastauksista opinnäytetyöhömme.

7 TAUSTATIEDOT JA TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseemme vastasi seitsemän lasta, joista jokainen asuu tällä hetkellä lastenkoti Villa Katajassa. Vastaajien ikähaarukka on 8–17-vuotiaat. Seuraavissa kappaleissa esittelemme tutkimustuloksia tekemiemme haastattelujen pohjalta.

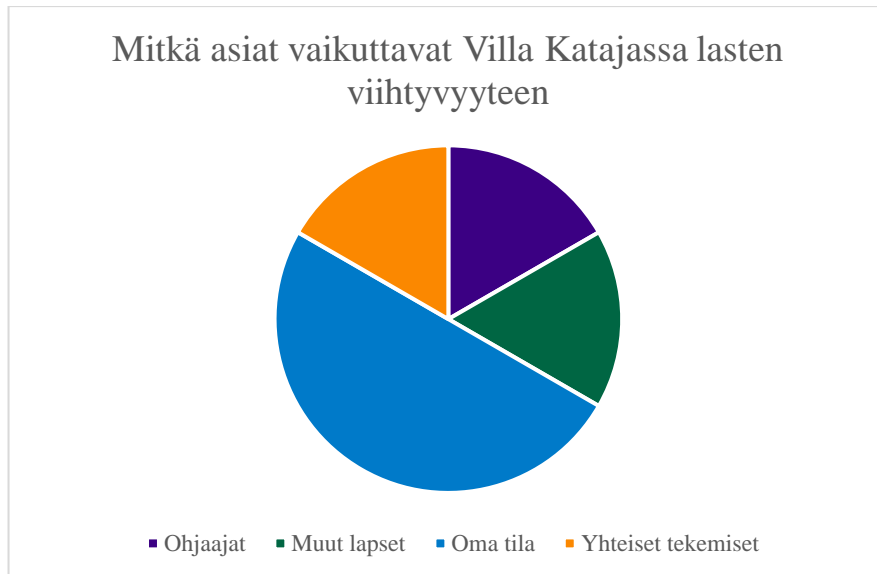
Haastattelussamme (LIITE 1) oli yhdeksän kysymystä, jotka koostuivat muun muassa kasvuympäristöä, kuulluksi tulemista ja omaohjaajuutta koskevista teemoista. Ensimmäinen kysymys (Kuvio 1) oli ”Kysytäänkö sinun mielipidettäsi sinua koskevissa asioissa?”. Kuusi vastaajista vastasi ”kyllä” ja yksi vastasi ”yleensä”. Edelliseen kysymykseen jatkona kysyimme ”Kysytäänkö sinun

mielipidettäsi Villa Katajaa ja sen arkea koskevissa asioissa?”. Myös tähän kysymykseen kuusi vastasi ”kyllä” ja yksi vastasi ”harvoin”. Tästä voimme päätellä, että suurin osa Villa Katajan lapsista kokee tullessa kuulluksi.

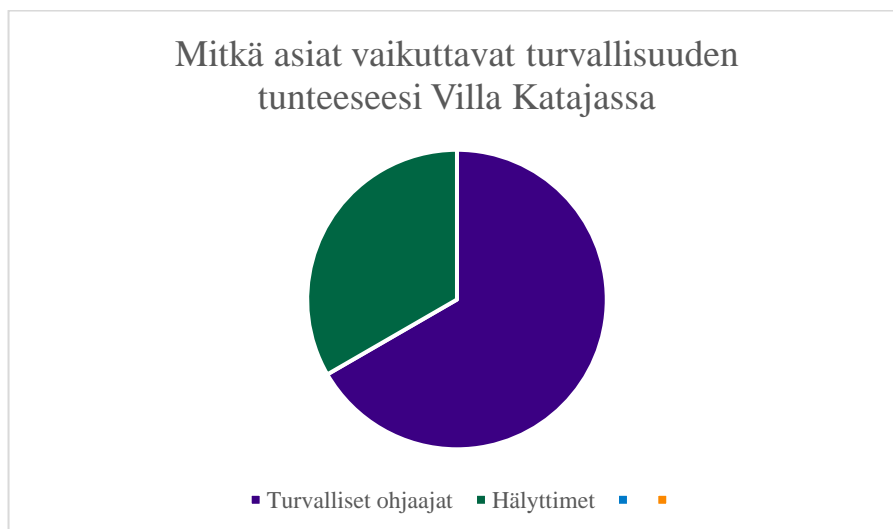

Kuvio 1. Mielipiteen selvittäminen

Kaikki vastaajista viihtyy Villa Katajassa. Vastaajat nimesivät seuraavia asioita, mitkä vaikuttavat heidän viihtyvyyteensä: Oma tila ja vapaus vaikuttaa siihen, oma rauha, kivat lapset ja mukavat ohjaajat sekä yhteiset tekemiset ja omat ajat. Kysyimme lapsilta, kokevatko he olonsa turvalliseksi Villa Katajassa. Tähän kysymykseen kaikki vastasivat ”kyllä”. Turvallisuuden tunnetta tuo lapsille luotettavat ohjaajat ja se, että on aina joku aikuinen paikalla. Yksi vastaajista mainitsi myös Villa Katajan toimivat hälyttimet.

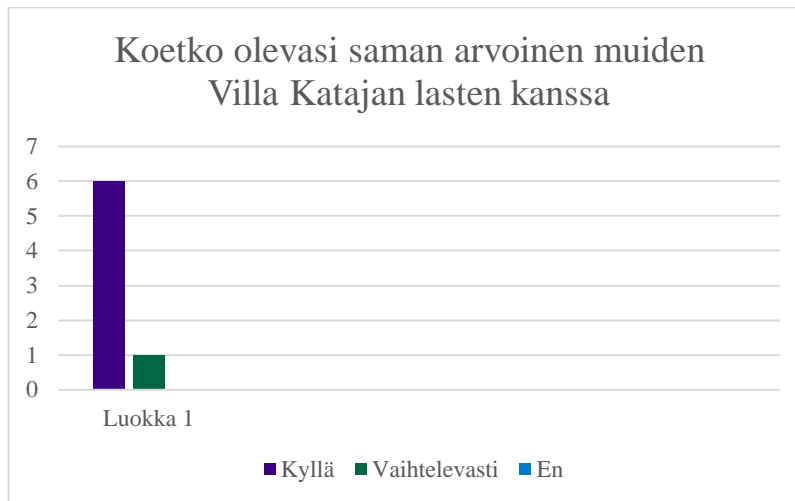

Kuvio 2. Mitkä asiat vaikuttavat Villa Katajassa lasten viihtyvyyteen

Kuvio 3. Mitkä asiat vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen Villa Katajassa

Suurin osa lapsista kokee olevansa samanarvoinen muiden Villa Katajan lasten kanssa. Viisi vastasi ”kyllä” kysymykseen ”Koetko olevasi samanarvoinen muiden Villa Katajan lasten kanssa?”, yksi vastasi ”aika lailla kyllä” ja yksi ”vaihtelevasti”. Kysymys ”Miten sinua arvostetaan Villa Katajassa?” ymmärrettiin monella eri tavalla. Kysymykseen vastattiin seuraavanlaisesti: ”hyvin”, ”en tiedä”, ”riittävästi”, ”kehutaan ja kysytään mielipidettä”, ”hyvin samanarvoisesti kuin muita”, ”7/10”.

Kuvio 4. Koetko olevasi saman arvoinen muiden Villa Katajan lasten kanssa

Kysyimme, voiko lapsi kertoa iloistaan ja suruistaan jollekin Villa Katajan ohjaajalle ja miten ne huomioidaan. Viisi vastaajista kokee, että voi kertoa, yksi voi kertoa iloistaan, mutta ei suruistaan ja yksi jätti vastaamatta kysymykseen. Kolmen vastaajan mukaan ilot ja surut huomioidaan hyvin, kaksi ei osannut vastata kysymykseen. Yhden vastaajan mukaan ilot ja surut huomioidaan juttelemalla ja yksi vastasi kysymykseen, ettei halua huomioita, vaan yksityisyyttä.

Jatkoimme kysymystä ”Voitko kertoa iloista ja suruistasi jollekin Villa Katajan ohjaajalle?”, ”Jos kyllä, niin onko hän omaohjaajasi?”. Tähän myöntävästi vastasi viisi lasta, yksi vastasi ”ei” ja yksi ”ei aina”. Neljä lapsista kokee tärkeäksi sen, että heillä on omaohjaaja ja kolme ei osannut vastata kysymykseen. Seuraavaksi kysyimme lapsilta, kokevatko he, että heidän omaohjaajansa on erilainen kuin muut ohjaajat heitä kohtaan. Tähän kysymykseen neljä vastasi ”ei” ja kolme ”kyllä”. Viimeisenä omaohjaajuuteen liittyen kysyimme lapsilta esimerkkejä, mikä tekee heidän omaohjaajastansa erityisen. Viisi jätti vastaamatta kysymykseen ja kaksi antoi esimerkkejä: ”iloisuus”, ”kuuntelee” ja ”omaohjaaja on oppinut tuntemaan niin hyvin, että jos esimerkiksi suutun, hän osaa toimia tilanteessa oikein”.

Kysyimme lapsilta, huomioidaanko heidän perheensä Villa Katajassa. Heistä kuusi vastasi kyllä ja yksi vastasi vähän. Viimeiseksi haastattelussamme kysyimme: ”Miten haluaisit, että sinua hellitellään ja lellitellään? Miten sinua on hellitelty ja lellitelty?”. Neljä lasta ei osannut vastata kysymykseen, yksi koki kysymyksen epämiellyttävänä ja kaksi antoi esimerkkejä: ”kivasti”, ”siton, että halaillaan, silitetään ja tehdään lettejä”.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää miten Villa Katajan lapset kokevat kyseisen lastenkodin kasvuympäristönään. Halusimme mennä itse toteuttamaan haastattelut lasten kanssa, jotta anonymiteetti säilyy jokaisen haastateltavan osalta. Lisäksi halusimme olla läsnä haastattelutilanteessa sekä kertoa enemmän opinnäytetyöstämme ja sen tarkoituksista Villa Katajan lapsille sekä ohjaajille.

Haastattelun vastauksista käy ilmi, että lapset kokevat Villa Katajan turvallisenä kasvuympäristönä. Lapset luottavat Villa Katajan ohjaajiin ja suurin osa heistä kokee voivansa kertoa iloistaan ja suruistaan jollekin ohjaajalle. Lapsen elämä ennen sijoitusta on sisältänyt turvattomuutta ja negatiivisia elämänkokemuksia. Tämänlaiset kokemukset voivat näyttäytyä lapsen ajattelussa, tunteissa ja käyttäytymisessä, miten hän ajattelee omasta itsestään, tuntee hän itsensä hyväksytyksi ja pystyykö hän luottamaan aikuisiin. On siis tärkeää, että sijoitetun lapsen kasvuympäristö sijaishuollossa tulee olla turvallinen. Sijaishuoltoapaikan tulee tarjota mahdollisuus osallisuuteen, arvokkuuteen ja rakkauteen. (Pesäpuu, i.a.)

Kuulluksi tuleminen vahvistaa kokemustamme siitä, että olemme tärkeitä ja tulemme hyväksytyiksi sellaisina kuin olemme. Se lisää osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. (Mieli, i.a.) Villa Katajan lapsista suurin osa kokee tulleensa

kuulluksi. Heiltä kysytään mielipidettä sekä heitä että Villa Katajaa koskevissa asioissa ja ne huomioidaan. Näemme myös tärkeänä asiana sen, että Villa Katajan lapset kokevat olevansa tasavertaisia.

Haastatteluista selvisi, että kaikki lapset viihtyvät lastenkoti Villa Katajassa. Myös meille opinnäytetyön tekijöille Villa Kataja näyttäytyi viihtyisänä sekä hyvin kodinomaisena paikkana. Useissa lastensuojelulaitoksissa järjestetään niin sanottuja koti-iltoja, jolloin kaikki asukkaat ovat kotona, jolloin elämä laitoksessa olisi mahdollisimman kodinomaista. Koti-iltojen tarkoituksena ja tavoitteena on yhteisen tekemisen kautta lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteishenkeä. (Lastensuojelulaitokset, i.a.)

Villa Katajassa lapsen perheen kanssa tehtävä yhteistyö toimii ja suurin osa lapsista kokeekin, että heidän perheensä huomioidaan. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa todetaan perheen olevan perustavanlaatuinen ja luonnollinen ympäristö lapsen kasvu- ja kehitykselle. Näistä syistä lastensuojelulliset toimenpiteet tulee aina ensisijaisesti toteuttaa niin, että lapsi voi asua kotonaan oman perheensä luona. Aina tämä ei ole mahdollista ja lapsen oikeuksien sopimus turvaa lapselle oikeuden tuntea omat vanhempansa ja sukulaisensa. (Araneva 2018, 39–40.)

Edellä mainituista asioista voidaan päätellä, että suurin osa lapsista kokee Villa Katajan hyvänä kasvu-ympäristönä sekä tulee kuulluksi. Kaikkien haastateltavien vastauksista löytyi myönteisiä asioita eikä meidän mielestämme esiin noussut mitään erityistä, mihin tulisi puuttua. Koemme tutkimuksemme tulokset positiivisina.

9 EETTISET NÄKÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

Sosiaalialan työtä säätelee laki, mutta lainmukaisuus ei aina takaa oikeudenmukaisuutta. Siksi jokaisen työntekijän arjen valintoja ohjaamaan tarvitaan vahva ammattietiikka. Ihmisarvo, ihmisoikeudet ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus ovat sosiaalialan ammatillisen työn keskeisimpiä eettisiä periaatteita. Ammattietiikka on keino edistää jokaisen ihmisen hyvän elämän toteutumista ja vaikuttaminen eettisiin toimintatapoihin on osa ammatillisuutta. (Talentia, i.a.)

Pohdimme paljon opinnäytetyömme ja tutkimuksen eettisyyttä ja siksi päätimmekin tehdä anonymimin kyselylomakkeen. Lomakkeessa haastateltavaa informoidaan kyselyn olevan anonymi, haastattelu on vain tutkimuskäyttöön ja vastaukset tullaan hävittämään aineiston analysoinnin jälkeen. Tutkimustietojen käsittelyssä onkin kaksi keskeistä käsitettä eli *luottamuksellisuus* ja *anonymiteetti*. Mitä arkaluontoisemmasta asiasta on kyse, sitä tiukemmin on suojattava anonymiteettiä. Periaatteena on siis se, että henkilöllisyyden paljastuminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi. (Saaranen-Kauppinen ym., i.a.)

Pohdimme, millä tavoin emme mahdollisesti vaikuttaisi tutkimusaineistoon. Esimerkiksi pyrimme välttämään johdattelevia kysymyksiä. Jotta anonymiteetti säilyy, päätimme toteuttaa haastattelutilanteen itse, jolloin Villa Katajan työntekijät eivät tiedä mitä kukin lapsista on vastannut.

Kun tutkitaan ihmisiä, ensimmäinen pääperiaate on, että tutkimusta ei saa tehdä vastoin tukittavien tahtoa tai salaa heiltä (Laadullisen sosiaalitutkimuksen eettiset kysymykset, 2005). Meille tärkeää tutkimuksen tekemisessä olikin se, että jokainen vastaaja tietää haastattelutilanteen olevan vapaaehtoinen ja heillä on oikeus keskeyttää vastaaminen, jos heillä on epämukava olo tilanteessa. Kertasimme erikseen jokaisen vastaajan kanssa mistä haastattelussa on kyse, ja kerroimme vapaaehtoisuudesta kyselyn vastaamiseen. Halusimme myös tehdä

selväksi, että haastattelun saa keskeyttää koska tahansa, jolloin emme käyttäisi vastauksia tutkimuksessamme.

Sosiaalialan tutkimuksia käsittelevissä pohdinnoissa vallitsee käsitys siitä, että tutkimuseettinen arviointi ja hyvien tutkimuskäytänteiden huomioiminen tulisi ulottua tutkimuksen kaikkiin vaiheisiin ja valintoihin. Tutkimusraporteissa, eritoten opinnäytetöissä, tutkimuseettiset kysymykset tyypistyvät usein yksittäisiin tietosuojakysymyksiin, joiden esittämisen tapa on enemmän ongelmia poissulkeva kuin niitä itsekriittisesti tarkasteleva. (Pehkonen & Väänänen-Fomin 2011, s. 238.)

Tutkimusta tehdessä tutkija on sellaisessa asemassa, että toisten ihmisten väärin kohtelu sekä vahingoittaminen saa erilaisen merkityksen, kuin arkielämän tilanteissa. Eettisestä näkökulmasta laadullisen tutkimuksen eräänlainen kivijalka on kysymys: ”millaista on hyvä tutkimus?”. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Halusimme toteuttaa opinnäytetyömme hyvän tutkimuksen mukaisesti ja siksi pohdimme paljon työmme eettisyyttä. Toteutimme opinnäytetyön vastuullisesti sekä oikeita toimintatapoja noudattaen. Koimme tärkeiksi tutkimusta tehdessä rehellisyyden, huolellisuuden sekä oman toiminnan reflektoinnin.

Eettisyys ja luotettavuus kulkevat aina käsi kädessä. Eettisyys koskee myös siis tutkimuksen laatua. Laadullinen tutkimus ei aina ole laadukas, tutkijan tulee huomioida tutkimussuunnitelma laadukkuus. Tutkimuksen luotettavuus- ja arviointikriteerit eivät ole vain tarkistuslistoja. Eettinen sitoutuneisuus ohjaa hyvää tutkimusta. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Laadukas tutkimus on sekä luotettava että vakuuttava, näitä voidaan parantaa kriittisellä ja pohdiskelevalla työotteella. Tutkimuksen tekemiseen tulisi suhtautua alusta alkaen uteliaisuudella, tutkimusta sekä omaa toimintaa tulee arvioida koko prosessin ajan. (Saaranen-Kauppinen ym., i.a.)

10 POHDINTA

Kun pohdimme opinnäytetyön aihetta, halusimme valita aiheen, joka kiinnostaa meitä molempia. Olemme molemmat kiinnostuneita lastensuojelutyöstä, joten aiheen valinta oli helppo. Opinnäytetyötä tehdessä keskustelimme paljon työtämme koskettavista aiheista. Tulevina sosiaalialan ammattilaisina haluamme toteuttaa näitä periaatteita, joita käsittelemme opinnäytetyössämme. Tärkeimpinä asioina koemme lapsen osallisuuden ja kuulluksi tulemisen, lapsen edun sekä hyvän kohtelun.

Pohdimme paljon haastatteluiden anonymiteettiä. Halusimme varmistaa jokaisen haastateltavan kohdalla, että anonymiteetti säilyy. Tämän avulla halusimme luoda lapsille turvallisen olon vastata rehellisesti omista kokemuksistaan ja mielipiteistään. Haastattelutilanteessa anonymiteetti toteutui ja mielestämme haastattelut onnistuivat erinomaisesti. Meistä oli myös hienoa, että jokainen lapsi halusi vastata kyselyymme.

Opinnäytetyötä tehdessämme koimme mielenkiintoiseksi teoreettiseen materiaaliin perehtymisen. Vaikka aiheet olivat ennestään tuttuja meille molemmille, opimme paljon uutta ja syvennyimme jo opittuihin aiheisiin. Työtä tehdessä tutustuimme eri lakeihin, erityisesti lastensuojelulakiin. Lakeihin perehtyminen osoitti sen, miksi lastensuojelussa toimitaan tiettyjen raamien mukaan.

Koko opinnäytetyöprosessi on lisännyt meidän ammatillista kasvuamme. Ammatillisen kehityksen näkökulmasta tämä prosessi mahdollisti syvän perehtymisen lastensuojelun, ja varsinkin, sijaishuollon maailmaan. Teoriaan tutustuminen ja sen hyödyntäminen opinnäytetyössämme avasi kokonaisvaltaisesti sijaishuollon prosessia ja toi esiin kaikkia pieniä näkökulmia, joita ei ennen ole tullut edes ajatelleeksi.

Koimme opinnäytetyöprosessin antoisaksi, koska työhön sisältyi kaikkea muutakin kuin kirjoittamista. Koska toteutimme haastattelut itse, saimme olla tilanteessa läsnä sekä kohdata lapset, jotka osallistuivat haastatteluun. Tämän avulla saimme jokaiselle haastateltavalle kasvot, vaikka he vastasivatkin anonyymisti. Jos olisimme toteuttaneet kyselyn verkossa, niin kuin aluksi suunnittelimmekin, olisi vastaukset jääneet vain vastauksiksi, jolloin vuorovaikutus haastateltavien kanssa olisi jäänyt kokonaan pois. Meille molemmille tutkimuksen tekeminen oli uutta ja haastattelujen vastauksien analysointi oli mielekästä.

Opinnäytetyötä tehdessämme reflektoimme paljon omaa toimintaamme ja tapojamme tehdä tätä prosessia. Pohdimme mitä haluamme tehdä ja voisimmeko tehdä jotakin vielä paremmin. Koemme oman toiminnan tarkastelun ja pohdinnan ammatillisesti kehittäväksi ja opettavaiseksi. Ajattelemme itsereflektoinnin arvostettavaksi taidoksi ja hyödylliseksi tulevaisuuden työelämääkin ajatellen. Pohdimme ja tarkastelimme omaa toimintaamme myös eettisestä näkökulmasta, halusimme toteuttaa tutkimuksemme meidän arvojemme mukaisesti eli avoimesti, laadukkaasti ja ennen kaikkea lapsilähtöisesti. Laadukas tutkimus vaatii itsereflektiotaitoja prosessin jokaisessa vaiheessa.

Meille on tärkeää, että opinnäytetyömme olisi yhteistyökumppanillemme hyödyllinen ja siksi pohdimme voisiko Villa Kataja hyödyntää opinnäytetyötämme tulevaisuudessakin ja näin ollen saada vielä enemmän hyötyjä työstämme. Lastenkoti Villa Kataja voisi ottaa kyselyn vuosittaiseksi tavaksi ja mukauttaa sitä omien tarpeidensa mukaisesti. Kyselyn voisi toteuttaa esimerkiksi hyvää kohtelua koskevan suunnitelman laatimisen yhteydessä, sillä saataisiin lasten omat äännet ja mielipiteet kuuluviin.

LÄHTEET

- Araneva, M. (2018). Lastensuojelun perhehoito. Helsinki: Alma talent.
Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 30.12.2022
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hyvaa-kohtelua-koskeva-suunnitelma>
- L417/2007. Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Saatavilla
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lapsen mielipiteen selvittäminen. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 29.1.2023
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/huostaanoton-valmistelu-ja-paatoksenteko/lapsen-mielipiteen-selvittaminen>
- Lapsen osallisuus. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 27.2.2023
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>
- Lastensuojelulaitokset. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 27.2.2023
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>
- Lastensuojelun asiakassuunnitelma. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 12.2.2023
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojelun-asiakassuunnitelma>
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (2019). Lapsella on oikeus saada mielipiteensä kuuluviin. Saatavilla 30.12.2022 <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/lapsella-on-oikeus-saada-mielipiteensa-kuuluviin/>

- Mannerheimin lastensuojeluliitto (2016). Mikä on lapsen etu? Saatavilla 27.1.2023 <https://www.mll.fi/lapsemme-lehti/mika-lapsen-etu/>
- Mieli (i.a.). 5 syytä, miksi kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen ovat meille hyväksi. Saatavilla 27.1.2023 <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveyttasi/ihmissuhteet-ja-vuorovaikutus/5-syyta-miksi-kuunteleminen-ja-kuulluksi-tuleminen-ovat-meille-hyvaksi/>
- Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M. (2011). *Sosiaalityön arvot ja etiikka*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pelastakaa lapset. (i.a.). Lapsen osallisuus. Saatavilla 24.10.2022 <https://www.pelastakaalapset.fi/lapsen-oikeudet/lasten-osallisuus/>
- Pesäpuu (i.a.). Toiminta. Turvallinen sijaishuolto. Saatavilla 19.1.2023 <https://pesapuu.fi/toiminta/turvallinen-sijaishuolto/>
- Pätäri, T. & Ylikännö, M. (2018). *Tahto tehdä toisin: Uusia toimintatapoja lastensuojeluun*. Helsinki: Tietosanoma Oy
- Räty, T. (2023). *Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen*. Porvoo: Edita
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Menetelmäopetus. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu*. Saatavilla 25.8.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Menetelmäopetus. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä*. Saatavilla 24.10.2022 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (i.a.). *Tutkimuksen arviointi – reflektointia*. Saatavilla 29.1.2023 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_3.html
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita.
- Saastamoinen, K. (2016). *Lapsen Suojelu: Viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä*. Helsinki: Edita
- Sijaishuollon muodot. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 27.2.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>
- Sijaishuoltoon siirtyminen ja yhteistyö vanhempien kanssa. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

- Saatavilla 27.1.2023 <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltoon-siirtyminen-ja-yhteisty-vanhempien-kanssa>
- Sijaishuoltopaikan valinta. (i.a.). Teoksessa *Lastensuojelun käsikirja*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 27.2.2023
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuoltopaikan-valinta>
- Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (2015). *Lapsi uusissa oloissa*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Sosiaali ja terveysministeriö (i.a.). Vastuualueet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Sosiaalipalvelut. Lastensuojelu. Saatavilla 24.10.2022
<https://stm.fi/lastensuojelu>
- Talentia (i.a.). Työelämäinfo. Ammattietiikka. Saatavilla 3.1.2023
<https://www.talentia.fi/tyoelamainfo/ammattietiikka/>
- Tatienne, A. (2019). Child welfare services. [Verkkokirja]. New York: Snova. [Viitattu 11.10.2021]. Saatavana Ebscohost-palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2017). Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. Saatavilla 22.1.2023
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%cc%88paperi_2017_23_netti%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Thitz, P., & Ylönen, S. (i.a.). Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus [PowerPoint-diat]. Diakle. <https://diakle.diak.fi/login/index.php>
- Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. THL - työpöytäkirja 23/2017. Saatavilla <http://urn.fi/URN:IS9BN:978-952-302-866-1>
- Toivonen, V. (2017). *Lapsen oikeudet ja oikeusturva. Lastensuojeluasioiden hallintotuomioistuimissa*. Helsinki: Talentum media Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uud. laitos). Helsinki: Tammi.
- Valvira (2021-a). Sosiaalihuolto. Lastensuojelu. Saatavilla 20.4.2023
<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/lastensuojelu>

Valvira (2021-b). Hyvää kohtelua koskeva suunnitelma. Saatavilla 30.12.2022

<https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/lastensuojelu/hyvaa-kohtelua-koskeva-suunnitelma>

Villa Kataja (i.a.). Lastenkoti Villa Kataja. Saatavilla 10.2.2023

<https://www.villakataja.fi>

Vuori, J. (i.a.-a). Johdatus laadulliseen tutkimukseen ja verkkokäsikirjaan.

Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto. Saatavilla 3.1.2023

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/johdatus-laadulliseen-tutkimukseen-ja-verkkokasikirjaan/>

Vuori, J. (i.a.-b). Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa *Laadullisen*

tutkimuksen verkkokäsikirja. Tietoarkisto. Saatavilla 24.10.2022

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>

Väisänen, L., Niemelä, M. & Suua, P. (2009). *Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona*. Helsinki: Kirjapaja.

LIITE 1. Haastattelulomake Villa Katajaan

1. Kysytäänkö sinun mielipidettäsi seuraavissa asioissa:

A. Sinua koskevissa asioissa?

B. Villa Katajaa ja sen arkea koskevissa asioissa?

2. Miten viihdyt Villa Katajassa? Mitkä asiat vaikuttavat sinun viihtyvyyteesi?

3. Koetko olosi turvalliseksi Villa Katajassa? Miksi/Miksi et? Miten turvallisuuden tunteesi toteutuu?

4. Koetko olevasi saman arvoinen muiden Villa Katajan lasten kanssa? Jos et, niin miksi?

5. Miten sinua arvostetaan Villa Katajassa?

6. Voitko kertoa iloista ja suruista jollekin Villa Katajan ohjaajalle?

a. Jos kyllä, niin onko hän omaohjaajasi?

b. Miten ilosi ja surusi huomioidaan?

7. Onko sinulle tärkeää, että sinulla on omaohjaaja?

a. Onko sinun omaohjaajasi erilainen kuin muut ohjaajat Villa Katajassa sinua kohtaan?

b. Haluatko antaa esimerkkejä, mikä tekee omaohjaajastasi erityisen?

8. Huomioidaanko perhettäsi Villa Katajassa?

9. Miten haluaisit, että sinua hellitellään ja lellitellään? Miten sinua on hellitelty ja lellitelty?